

239 Ο προσδιορισμός της λειτουργικής αυτής συνδέσεως δεν είναι όμως πάντοτε εύκολος. Υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες το πράγμα δεν μπορεί να λειτουργήσει καθόλου χωρίς το ψηφιακό στοιχείο: εάν λ.χ. από έναν ηλεκτρονικό υπολογιστή ή από ένα έξυπνο κινητό τηλέφωνο (smartphone), λείπει το απαραίτητο για την λειτουργία του λογισμικό (operating system), ο υπολογιστής ή το κινητό δεν μπορεί να λειτουργήσουν. Εάν όμως από τον υπολογιστή λείπει το λογισμικό εφαρμογών γραφείου, από το smartphone λείπει ο αποθηκευτικός χώρος στο νέφος ή από μία έξυπνη τηλεόραση λείπει μία υπηρεσία συνεχούς ροής ήχου και εικόνας (video streaming service), το πράγμα δεν θα επιτελεί μεν την συγκεκριμένη λειτουργία (λ.χ. η τηλεόραση δεν θα έχει πρόσβαση στο Netflix ή το Disney+) θα λειτουργεί όμως κατά τα λοιπά (θα έχει πρόσβαση σε σταθμούς ελεύθερης προσβάσεως). Ομοίως, είναι ευνόητο ότι ένα αυτοκίνητο χωρίς σύστημα πλοηγήσεως μπορεί ασφαλώς να είναι απολύτως λειτουργικό. Ανακύπτει, επομένως, το ερώτημα εάν ως «λειτουργία», η εκτέλεση της οποίας εμποδίζεται θα νοηθεί όχι γενικώς η λειτουργία του πράγματος κατά τον προορισμό του, αλλά η συγκεκριμένη διεργασία, για την εκτέλεση της οποίας είναι απαραίτητο το συγκεκριμένο ψηφιακό περιεχόμενο ή η ψηφιακή υπηρεσία.

240 Κατά την μάλλον κρατούσα γνώμη τόσο στην ελληνική²⁹⁴ όσο και στην ξενόγλωσση θεωρία²⁹⁵, ως «λειτουργίες» δεν νοούνται μόνον οι κύριες λειτουργίες²⁹⁶ του πράγματος, δεν είναι δηλαδή αναγκαίο η έλλειψη του ψηφιακού περιεχομένου να καθιστά το πράγμα μη λειτουργικό ή άχρηστο. Αρκεί να παρεμποδίζονται δευτερεύουσες ή παρεπόμενες λειτουργίες του. Αυτές όμως θεωρητικώς διαφέρουν και μπορεί να ποικίλλουν σε διάφορα πράγματα του ίδιου γένους. Στην περίπτωση των πραγμάτων με ψηφιακά στοιχεία, εννοούνται οι λειτουργίες που εξυπηρετούνται από το συγκεκριμένο ψηφιακό περιεχόμενο ή την ψηφιακή υπηρεσία. Επομένως, το κατά πόσον η έλλειψη του ψηφιακού στοιχείου εμποδίζει την λειτουργία του πράγματος δεν θα

λειτουργία του συστατικού (άρθρο 953 Α.Κ.) σε σχέση με το κύριο πράγμα.».

294. Καραμπατζός, ΕλλΔνη 2023, 18· Καραμπατζός/Τίτσιας, Γεωργιάδη ΣΕΑΚ Ι² 513Α αρ. 2· Τσιαφούτης, σ. 25-26· Τρυσιάνη, Αρμ 2024, 150-151· αντιθέτως Μαρίνος, Σύμβαση, σ. 115-116· μάλλον και Κοσμίδης, ΕφΑΔΠολΔ 2022, 1282.

295. Martens, σ. 82-83· Manhardt, σ. 47-48· Staudinger/Steinrötter (2023) BGB § 327a Rn. 24· MünchKomm/Metzger⁹ § 327a Rn 12· Staudinger/Artz, σ. 142-143· Eichfeld, σ. 166 επ· Sein/Spindler, ERCL 2019, 271 επ· Zöchling-Jud, GPR 2019, 118· Hemler, JA 2022, 934· αντιθέτως Lorenz, NJW 2021, 2070· Dubovitskaya, MMR 2022, 3-4.

296. Για την διάκριση ανάμεσα στις κύριες (“core” ή “must-have functions”) και τις λοιπές λειτουργίες βλ. Sein/Spindler, ERCL 2019, 271-272, όπου χαρακτηριστικά: «while embedded digital content (eg built-in anti-lock brake software of a car) often is vital for car's functioning, inter-connected digital services such as Youtube for a smart TV, game application of a smart phone or navigation system of a car usually can be seen as ‘nice extras’ and not something that influences the core functions of the product.».

κριθεί με αμιγώς τεχνικά κριτήρια, αλλά με προσανατολισμό προεχόντως στην *συμφωνία των μερών*²⁹⁷: η ένταξη στην σύμβαση πωλήσεως ενός smartphone μίας –κατ’ αρχήν μη αναγκαίας– εφαρμογής (λ.χ. ενός παιχνιδιού) αρκεί για να θεωρηθεί ότι η έλλειψη ή η ελαττωματικότητα του συγκεκριμένου ψηφιακού στοιχείου εμποδίζει την εκτέλεση της (συμφωνημένης κατά τούτο) λειτουργίας του κινητού τηλεφώνου. Υπό άλλη διατύπωση «λειτουργίες», η εκτέλεση των οποίων εμποδίζεται είναι οι λειτουργίες για τις οποίες είναι απαραίτητο το πωληθέν ψηφιακό στοιχείο. Για τον προσδιορισμό, επομένως, του πότε υφίσταται «πράγμα με ψηφιακά στοιχεία» ενδι-αφέρει πέραν του αμιγώς λειτουργικού και ένα συμβατικό κριτήριο: το κατά πόσον τα μέρη συμφώνησαν, ρητώς ή σιωπηρώς, για την ενσωμάτωση ή την διασύνδεση του συγκεκριμένου ψηφιακού περιεχομένου ή της ψηφιακής υπηρεσίας στο κινητό πράγμα. Μάλιστα, αποφασιστικό φαίνεται να είναι το συμβατικό αυτό κριτήριο: αν λείπει το σύστημα πλοηγώσεως το οποίο τα μέρη συμφώνησαν να περιλαμβάνεται σε αυτοκίνητο, θα θεωρηθεί ότι η έλλειψη αυτή «εμποδίζει την εκτέλεση των λειτουργιών» του αυτοκινήτου, παρ’ ότι αυτό κατά τα λοιπά είναι πλήρως λειτουργικό, κατά τις αντιλήψεις των συναλλαγών.

Εάν, επομένως, υιοθετηθεί η εν λόγω, ευρεία προσέγγιση της έννοιας του «πράγματος με ψηφιακά στοιχεία», ήτοι εάν ως «παρεμπόδιση των λειτουργιών» εννοηθεί η παρεμπόδιση της «συμφωνημένης» λειτουργίας, δηλαδή της αξιοποίησεως του συγκεκριμένου ψηφιακού στοιχείου ή της ψηφιακής υπηρεσίας, αναφέρονται περαιτέρω ζητήματα. Εν πρώτοις, εάν για τον προσδιορισμό του «πράγματος με ψηφιακά στοιχεία» απαιτείται αναγωγή εν τέλει στην συμφωνία των μερών, ανακύπτει το ερώτημα σε ποιες περιπτώσεις θα θεωρηθεί ότι υπάρχει μεν πράγμα με ψηφιακά στοιχεία, όμως τα ψηφιακά στοιχεία δεν αποτελούν μέρος της σύμβασης πώλησης, όπως προβλέπει το πρώτο εδάφιο του άρθρου 513Α. Τέτοια περίπτωση θα συντρέχει όταν για τον χαρακτηρισμό ενός πράγματος ως «πράγματος με ψηφιακά στοιχεία» θα αρκεί μόνον η συνδρομή του λειτουργικού κριτηρίου, όταν δηλαδή το υπό συζήτηση ψηφιακό στοιχείο είναι αναγκαίο για την λειτουργία του πράγματος (λ.χ. το βασικό λειτουργικό σύστημα για υπολογιστή ή κινητό τηλέφωνο). Στις περιπτώσεις αυτές είναι νοητό να πωληθεί το πράγμα χωρίς το αναγκαίο για την λειτουργία του λογισμικό (λ.χ. γιατί ο αγοραστής προτίθεται να αποκτήσει αυτοτελώς το λειτουργικό σύστημα, όπως όταν ο αγοραστής του υπολογιστή σκοπεύει να χρησιμοποιήσει λογισμικό ελεύθερης προσβάσεως), οπότε πρέπει πράγματι να εξετασθεί εάν το ψηφιακό στοιχείο, που είναι κατ’ αρχήν αναγκαίο για την λειτουργία του πράγματος «αποτελεί μέρος της σύμβασης πώλησης». Αντιθέτως, εάν πρόκειται για ψηφιακό περιεχόμενο ή ψηφιακή υπηρεσία που δεν είναι αναγκαίο για την στοιχειώδη λειτουργία του πράγματος (λ.χ. σύστημα πλοηγώσεως σε αυτοκίνητο ή εφαρμογή αναπαραγωγής

297. Καραμπατζός, ΕλλΔνη 2023, 18· Μάνθος, ΕφαΔΠολΔ 2023, 861.

804⁴³¹ και 1947⁴³², η προσαρμογή των οποίων θα απαιτούσε ομοίως ευρύτερες μεταβολές⁴³³.

336 Η διατήρηση όμως της έννοιας του πραγματικού ελαττώματος εξυπηρετεί και μία ρυθμιστική σκοπιμότητα, πέραν της αμιγώς νομοτεχνικής. Το άρθρο 535 ΑΚ προβλέπει ότι το πωληθέν ανταποκρίνεται στην σύμβαση όταν παραδίδεται «χωρίς πραγματικά ελαττώματα». Τα άρθρα 535Α και 535Β ορίζουν ότι «Ο πωλητής εκπληρώνει την υποχρέωση του άρθρου 535» όταν το πωληθέν συγκεντρώνει τις υποκειμενικές και αντικειμενικές απαιτήσεις ανταποκρίσεως στην σύμβαση. Είναι, επομένως, βέβαιο ότι, εάν λείπει έστω μία από τις απαιτήσεις ανταποκρίσεως, το πράγμα βαρύνεται με πραγματικό ελάττωμα. Αντιθέτως, η διατύπωση της διατάξεως επιτρέπει να υποστηριχθεί ότι, *ακόμη και αν το πράγμα πληροί όλες τις απαιτήσεις ανταποκρίσεως, δεν αποκλείεται να βαρύνεται με πραγματικό ελάττωμα*. Κατά την ερμηνευτική αυτή εκδοχή, η έννοια του «πραγματικού ελαττώματος», για την οριοθέτηση της οποίας μπορεί να αξιοποιηθεί η επιστημονική συζήτηση και η νομολογία του προϊσχύσαντος δικαίου, είναι ευρύτερη από την πλήρωση των υποκειμενικών και αντικειμενικών απαιτήσεων ανταποκρίσεως στην σύμβαση. Μπορεί, επομένως, το πωληθέν να πληροί τις υποκειμενικές και αντικειμενικές απαιτήσεις ανταποκρίσεως και, παρ' όλα αυτά, να βαρύνεται με πραγματικό ελάττωμα.

337 Η σκοπιμότητα της προσεγγίσεως αυτής έγκειται στο εξής: οι απαιτήσεις ανταποκρίσεως του πράγματος στην σύμβαση (άρθρα 535Α-535Β) αποδίδουν την ρύθμιση των άρθρων 6 και 7 της Οδηγίας 2019/771, η οποία, όπως ήδη έχει λεχθεί αφορά κατ' αρχήν στις πωλήσεις καταναλωτικών αγαθών, κινητών δηλαδή πραγμάτων. Αντιθέτως, οι διατάξεις των άρθρων 534 επ. ΑΚ είναι γενικής εφαρμογής, χωρίς διάκριση αναλόγως του αντικειμένου της πωλήσεως. Δεν αποκλείεται, έτσι, επί πωλήσεων με αντικείμενο άλλο, πλην των κινητών πραγμάτων, η απαρίθμηση των άρθρων 535Α-535Β ΑΚ να μην καλύπτει όλες τις ατέλειες του πωληθέντος που θα δικαιολογούσαν την ευθύνη του πωλητή⁴³⁴. Ακριβέστερα, το πρόβλημα δεν θα προκύπτει όταν τα

431. «Για πραγματικά και νομικά ελαττώματα του μέρους του κοινού πράγματος, που περιήλθε με τη διανομή στον κάθε κοινών, οι λοιποί κοινώνοι ευθύνονται κατά τις διατάξεις για την πώληση, ανάλογα με τη μερίδα τους.».

432. «Ο πωλητής της κληρονομίας δεν ευθύνεται για πραγματικά ή νομικά ελαττώματα των επί μέρους αντικειμένων της.».

433. Βλ. και Κοσμίδη, ΕφΑΔΠολΔ 2022, 1283.

434. Βλ. Γ. Γεωργιάδη, ΧρΙΔ 2024, 484: «Για ό,τι βρίσκεται εκτός του αντικειμενικού ή υποκειμενικού πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας, η έννοια του πραγματικού ελαττώματος, όπως έχει διαπλαστεί μέχρι σήμερα από τη νομολογία και τη θεωρία, διατηρεί ακέραια τη σημασία της.».' Έτσι και Καραμπατζός/Τίτσιος, Γεωργιάδη ΣΕΑΚ Ι² 535 αρ. 24. Μόνον σε συμφωνία για περαιτέρω ιδιότητες αναφέρεται ο Κορνηλάκης, ΕιδΕνοχΔ, § 40 αρ. 21. Ο Κοσμίδης, ΕφΑΔΠολΔ 2022, 1283-1284 θεωρεί ότι για τις καταναλωτικές πωλήσεις κινητών πραγμάτων η έν-

μέρη έχουν περιγράψει τις συμφωνημένες ιδιότητες του πράγματος, αφού οι διατυπώσεις του άρθρου 535Α ΑΚ είναι αρκούτως ευρείες, ώστε να καταλαμβάνουν ό,τι έχουν συμφωνήσει τα μέρη («το πράγμα έχει τις ιδιότητες που έχουν συμφωνήσει τα μέρη αντιστοιχεί στην περιγραφή διαθέτειτα λοιπά χαρακτηριστικά που προβλέπονται στη σύμβαση.... είναι κατάλληλο για την ειδική χρήση που προβλέπεται στη σύμβαση»). Ζήτημα θα ανακύπτει όταν τα μέρη δεν έχουν συνάψει ειδική συμφωνία, και οι προβλεπόμενες στο άρθρο 535Β αντικειμενικές απαιτήσεις ανταποκρίσεως δεν είναι πρόσφορες για να καλύψουν την εμφανιζόμενη ατέλεια, λόγω της φύσεως του αντικειμένου της πωλήσεως (λ.χ. πρόκειται για περιορισμούς στην δόμηση ή πολεοδομικές αυθαιρεσίες σε πωλούμενο ακίνητο ή για χαρακτηριστικά της πωλούμενης επιχειρήσεως που μειώνουν την οικονομική της αξία). Στις περιπτώσεις αυτές, θα μπορεί να γίνει ευθεία αναγωγή στην έννοια του πραγματικού ελαττώματος του άρθρου 535 ΑΚ, όπως αυτή έχει νοηματοδοτηθεί και υπό το προϊσχύσαν δικαιο. Την προσέγγιση αυτή αποδίδει και η Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης του ν. 4967/2022 (υπό το άρθρο 34) που αναφέρει: «Από τις διατάξεις των άρθρων 535Α και 535Β ΑΚ συνάγεται ότι εάν ένα πράγμα δεν συγκεντρώνει σωρευτικά τις υποκειμενικές και αντικειμενικές προϋποθέσεις ανταπόκρισης στη σύμβαση πώλησης, θα βαρύνεται με πραγματικό ελάττωμα. Δεν αποκλείεται, σε αντικείμενα πώλησης που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/771 (ακίνητα, άυλα αγαθά, επιχείρηση κ.ο.κ.), το πωληθέν να πρέπει να πληροί και άλλες, μη προβλεπόμενες στα άρθρα 535Α-535Β ΑΚ, προϋποθέσεις προκειμένου να μην θεωρηθεί ελαττωματικό».

Το επόμενο ζήτημα που μπορεί να ανακύψει στο πλαίσιο της οριοθέτησεως του πραγματικού ελαττώματος αφορά στην σχέση μεταξύ των απαιτήσεων ανταποκρίσεως των άρθρων 535Α-535Β ΑΚ, ειδικότερα δε στην λύση που θα πρέπει να δοθεί σε περίπτωση συγκρούσεως. Το ενδεχόμενο αυτό δεν θα είναι σπάνιο, αφού ορισμένες από τις προβλεπόμενες προϋποθέσεις επικαλύπτονται ευθέως (πρβλ. λ.χ. την υποχρέωση του πωλητή να παραδώσει το πράγμα «με όλα τα εξαρτήματα, τις συσκευασίες και τις οδηγίες που προβλέπονται στη σύμβαση» (535Α περ. 3) και «με τα εξαρτήματα, τις συσκευασίες και τις οδηγίες που είναι εύλογο να αναμένει να λάβει ο αγοραστής» (535Β περ. 3): προφανώς δεν θα εμφανισθούν στην πράξη μόνον περιπτώσεις που στην σύμβαση θα προβλέπεται παράδοση περισσότερων εξαρτημάτων από όσα «εί-

338

νοια του πραγματικού ελαττώματος θα πρέπει να θεωρηθεί ότι ταυτίζεται με την πλήρωση των προβλεπόμενων στα άρθρα 535Α-535Β προϋποθέσεων κατά σύμφωνη με την Οδηγία ερμηνεία, αφού η ανάγκη πλήρους εναρμονίσεως αποκλείει την διεύρυνση του καταλόγου των άρθρων 6 και 7 της Οδηγίας. Για τις λοιπές πωλήσεις κινητών, υποστηρίζει ότι η διεύρυνση των περιπτώσεων ελαττωματικότητας αποκλείεται «από την ιστορική-τεολογική ερμηνεία» αφού «η βούληση του ιστορικού νομοθέτη ήταν να καθιερώσει ενιαίες ρυθμίσεις, ανεξαρτήτως της ιδιότητας των συμβαλλομένων, δηλαδή τόσο στις καταναλωτικές όσο και στις λοιπές συμβάσεις, προκειμένου να διαφυλαχθεί η ενότητα της ρύθμισης».

να εύλογο να αναμένει να λάβει ο αγοραστής» (τούτο μάλλον θα είναι η εξαίρεση), αλλά και περιπτώσεις που ρητώς συμφωνείται ότι θα παραδοθούν λιγότερα.

339 Προβάδισμα θα πρέπει να δοθεί στην πλήρωση των υποκειμενικών απαιτήσεων ανταποκρίσεως· όχι μόνον διότι αυτές απαριθμούνται ρητώς ως ενδεικτικές («όταν το πράγμα έχει τις ιδιότητες που έχουν συμφωνήσει τα μέρη και ιδίως...»), αλλά προεχόντως διότι είναι εύλογο προβάδισμα να έχει η βούληση των μερών. Για να διαγνωσθεί πότε το πράγμα ήταν ελαττωματικό, παραδοσιακά αναζητείτο «ως τι πουλήθηκε», ποιες ιδιότητες δηλαδή είχαν συμφωνήσει τα μέρη ότι πρέπει να συγκεντρώνει. Και υπό το ισχύον δίκαιο, δεν συντρέχει λόγος να μη γίνει σεβαστό το συμβατικό πλαίσιο που τα μέρη διαμόρφωσαν, να θεωρείται λ.χ. ότι το πωληθέν ανταποκρίνεται στην σύμβαση αν «είναι κατάλληλο για την ειδική χρήση που προβλέπεται στη σύμβαση» (ΑΚ 535Α περ. 2), ακόμη και αν δεν «είναι κατάλληλο για τους σκοπούς για τους οποίους χρησιμοποιούνται συνήθως πράγματα της ίδιας κατηγορίας» (ΑΚ 535Β περ. 1). Πρέπει, επομένως, να γίνει δεκτό ότι και υπό το καθεστώς της ισχύος των άρθρων 535Α-535Β εξακολουθεί να ενδιαφέρει η ιδιοσυστασία που πρέπει να έχει το πράγμα σύμφωνα με τη συγκεκριμένη σύμβαση πώλησεως⁴³⁵.

340 Οι αντικειμενικές απαιτήσεις ανταποκρίσεως προβλέφθηκαν στο άρθρο 7 της Οδηγίας 2019/771 προκειμένου ο καταναλωτής να λάβει ένα αγαθό που θα πληροί ένα *minimum* προϋποθέσεων για την ομαλή λειτουργία του⁴³⁶. Κατά την Οδηγία (άρθρο 7 παρ. 5), η (συμβατική) παρέκκλιση από τις αντικειμενικές απαιτήσεις ανταποκρίσεως είναι επιτρεπτή μόνον εάν «ο καταναλωτής έλαβε ειδική ενημέρωση ότι ένα συγκεκριμένο χαρακτηριστικό των αγαθών παρέκκλινει... και αποδέχθηκε ρητώς και χωριστά αυτή την παρέκκλιση κατά τη σύναψη της σύμβασης πώλησης». Δεν αρκεί, επομένως, η απλή συμφωνία για ένα χαρακτηριστικό του πράγματος, αλλά απαιτείται να προηγηθεί ειδική ενημέρωση του καταναλωτή ότι η συμφωνία αυτή παρεκκλίνει από τις αντικειμενικές απαιτήσεις ανταποκρίσεως του πωληθέντος στην σύμβαση και να ακολουθηθεί συμφωνία του καταναλωτή για την συγκεκριμένη παρέκκλιση. Υπό την ρύθμιση αυτή, στις καταναλωτικές πωλήσεις οι υποκειμενικές απαιτήσεις ισχύουν άνευ ετέρου μόνον στον βαθμό που προβλέπουν πρόσθετα χαρακτηριστικά σε σχέση με τις αντικειμενικές απαιτήσεις ή πάντως δεν παρεκκλίνουν από αυτές.

341 Ο Έλληνας νομοθέτης ενσωμάτωσε το άρθρο 7 παρ. 5 της Οδηγίας στο άρθρο 5

435. Έτσι και Καραμπατζός, ΕλλΔνη 2023, 26-27· Βαλούδης, ΕλλΔνη 2023, 6.

436. Πρβλ. τις Αιτιολογικές Σκέψεις 25 «Για να διασφαλίζονται τα νόμιμα συμφέροντα και των δύο μερών σε μια σύμβαση πώλησης, η συμμόρφωση θα πρέπει να αξιολογείται με βάση τόσο υποκειμενικά όσο και αντικειμενικά κριτήρια συμμόρφωσης» και 29 «Για να θεωρούνται συμμορφούμενα, τα αγαθά θα πρέπει να συμμορφώνονται όχι μόνο με τις υποκειμενικές απαιτήσεις συμμόρφωσης, αλλά και με τις αντικειμενικές απαιτήσεις συμμόρφωσης που ορίζονται στην παρούσα οδηγία.». Βλ. και Heese, AcP 2022, 721-722· Tonner, VuR 2019, 364.

- 398** Η παρουσίαση δείγματος ή υποδείγματος αναφέρεται σε πωλήσεις πραγμάτων ορισμένων κατά γένος, οπότε έχει νόημα η επίδειξη όχι του συγκεκριμένου αντικειμένου της πωλήσεως, αλλά άλλου, που συγκεντρώνει τα χαρακτηριστικά του. Αυτό αποτελεί μία μονάδα του υπό πώληση πράγματος, η οποία είτε αποσπάται από την ευρύτερη ποσότητα είτε τηρείται ειδικά για την παρουσίαση⁵¹¹. Σύμφωνα με μία επιχειρούμενη διάκριση, όταν το επιδεικνυόμενο χαρακτηρίζεται ως δείγμα, το πωλούμενο θα πρέπει να φέρει το σύνολο των ιδιοτήτων και χαρακτηριστικών του δείγματος, ενώ όταν χαρακτηρίζεται ως υπόδειγμα θεωρείται ότι περιέχει ορισμένες μόνον από τις ιδιότητες του πωλούμενου⁵¹². Οι ιδιότητες που προκύπτουν από την παρουσίαση δεν περιορίζονται στην εξωτερική εμφάνιση του πράγματος, αλλά μπορεί να εκτείνονται και σε τεχνικά ή άλλα χαρακτηριστικά του (λ.χ. την ταχύτητα ή την αποδοτικότητα, εάν έγινε τέτοια επίδειξη).
- 399** Η παρουσίαση δείγματος ή υποδείγματος συνιστά (έμμεση) περιγραφή του πωλούμενου. Η πρόβλεψη του άρθρου 535B θα έχει πρακτική σημασία ιδίως όταν το δείγμα παρουσιάστηκε πριν από την κατάρτιση της συγκεκριμένης συμβάσεως. Στις περιπτώσεις αυτές, ο πωλητής θα ευθύνεται χωρίς να είναι αναγκαίο να διαγνωσθεί εάν κατά την παρουσίαση είχε δικαιοπρακτική βούληση ή να χαρακτηριστεί η περιγραφή του δείγματος ως σιωπηρή περιγραφή του πωλούμενου που οδηγεί σε συμφωνία για την ύπαρξη συγκεκριμένων ιδιοτήτων (εμπίπτουσα στο άρθρο 535A περ. 1)⁵¹³. Η παρουσίαση του δείγματος ή υποδείγματος, έστω και για την προσέλκυση του ενδιαφέροντος του αγοραστή στο πλαίσιο της αρχικής συναλλακτικής επαφής, αρκεί για να θέσει την προβλεπόμενη στην διάταξη αντικειμενική απαίτηση ανταποκρίσεως.
- 400** Δεν αποκλείεται ρητή υπόδειξη του πωλητή ότι το πωλούμενο δεν συγκεντρώνει (όλες ή ορισμένες από) τις ιδιότητες που εμφάνιζε το δείγμα και να ακολουθήσει συμφωνία με τον αγοραστή ότι το πωλούμενο έχει συγκεκριμένες ιδιότητες (και όχι αυτές του δείγματος) ή πάντως η ευθύνη του πωλητή να αποκλείεται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 539 ΑΚ, εφόσον ο αγοραστής γνώριζε την συγκεκριμένη έλλειψη. Επί καταναλωτικής πωλήσεως όμως, ο αποκλεισμός της ευθύνης του προμηθευτή προϋποθέτει πλήρωση των προϋποθέσεων της παρ. 3 του άρθρου 5 του ν. 2251/1994 (ειδική ενημέρωση ότι ένα συγκεκριμένο χαρακτηριστικό του πράγματος αποκλίνει από τις αντικειμενικές απαιτήσεις ανταποκρίσεως και ρητή αποδοχή του καταναλωτή).
- 401** Σύμφωνα με την περ. 3 του άρθρου 535B, το πωλούμενο πρέπει να *«παραδίδεται μαζί με τα εξαρτήματα, τις συσκευασίες και τις οδηγίες που είναι εύλογο να αναμένει να λάβει ο αγοραστής»*. Εν προκειμένω δεν πρόκειται για τα εξαρτήματα, τις οδηγίες και την συσκευασία που αποτέλεσαν αντικείμενο της συμβάσεως (σε αυτά αναφέρε-

511. Παπανικολάου/Ρούσσος, Το νέο δίκαιο της ευθύνης του πωλητή, § 7 αρ. 484.

512. Χριστιανοπούλου, σ. 71.

513. Βλ. και Καστήρησιο, ΧρΙΔ 2003, 692.

ται η περ. 3 του άρθρου 535Α), αλλά αυτά που *ευλόγως αναμένονται, κατά τις αντιλήψεις των συναλλαγών*. Η σχετική υποχρέωση του πωλητή, που θα αποτελούσε παρεπόμενη, συναγόμενη από την καλή πίστη υποχρέωση, αναβιβάζεται πλέον σε κύρια υποχρέωση, η εκπλήρωση της οποίας είναι αναγκαία για την συμμόρφωση του πωληθέντος προς την σύμβαση. Κριτήριο και εδώ θα είναι τι είναι *αντικειμενικά αναμενόμενο* να συνοδεύει ένα πράγμα όπως το πωλούμενο. Οι προσδοκίες του μέσου αγοραστή θα προσδιορισθούν κατ' αρχήν με βάση τι *συνήθως παρέχεται* με ομοειδή πράγματα⁵¹⁴ (το οποίο ενδέχεται να είναι διαφορετικό από το τι είναι αναγκαίο για την λειτουργία τους). Τούτο κατά κανόνα θα ανταποκρίνεται σε ό,τι είναι αναγκαίο για την συναρμολόγηση και την χρήση του πράγματος. Δεν αποκλείεται όμως τα δύο κριτήρια να δίστανται: επί παραδείγματι, στις συσκευασίες συσκευών παρέχεται κατά κανόνα καλώδιο για την σύνδεσή τους με το ρεύμα ή την φόρτισή τους, όχι όμως καλώδιο για την σύνδεση με άλλες συσκευές (λ.χ. για την σύνδεση του εκτυπωτή με υπολογιστή), ούτε μπαταρίες, παρ' ότι χωρίς αυτά δεν είναι δυνατή η λειτουργία του πράγματος κατά τον προορισμό του. Ενδιαφέρει, επίσης, ως προσδιοριστικό του ευλόγως αναμενόμενου, το κοινό στο οποίο απευθύνεται το συγκεκριμένο πωλούμενο είδος: μία συσκευή που απευθύνεται σε ιδιώτες ευλόγως πρέπει να περιλαμβάνει διαφορετική μορφή οδηγιών χρήσης από αυτήν που απευθύνεται σε ιδιαίτερα έμπειρους ειδικούς⁵¹⁵.

Στην περίπτωση των οδηγιών, αντικειμενικώς προσδοκώμενη για τον μέσο αγοραστή είναι η παροχή οδηγιών σε γλώσσα που κατανοεί, συντεταγμένων κατά τρόπο κατανοητό σε αυτόν και επαρκών για την λειτουργία του πράγματος κατά τον προορισμό του. Και στην περίπτωση αυτήν, το είδος και η έκταση των οδηγιών που θα θεωρηθούν κατά περίπτωση εύλογες θα προσδιορισθούν και από το είδος του πωλουμένου και τις ειδικότερες περιστάσεις. Επί παραδείγματι, σε πώληση πράγματος με ψηφιακά στοιχεία θα θεωρείται επαρκής η παροχή των οδηγιών σε ψηφιακή μορφή ή και η παροχή στον αγοραστή μόνον του συνδέσμου, με την πρόσβαση στον οποίον θα μπορεί να προσπελάσει τις οδηγίες, χωρίς να απαιτείται η παροχή εντύπου⁵¹⁶.

Όπως ανωτέρω (ανωτ. αρ. 378) αναφέρθηκε, η συμφωνία των μερών ως προς τα εξαρτήματα, την συσκευασία ή τις οδηγίες θα υπερισχύσει της ερευνώμενης διατάξεως, που προβλέπει την παροχή των ευλόγως αναμενόμενων. Η συμφωνία θα καθορίσει τα παραδοτέα προκειμένου το πωληθέν να ανταποκρίνεται στην σύμβαση, είτε με αυτήν συμφωνείται ότι θα παρασχεθούν λιγότερα, είτε περισσότερα από τα ευλόγως αναμενόμενα.

Σύμφωνα με την περ. 4 του άρθρου 535Β, το πωληθέν πρέπει να «*διαθέτει την*

514. Βλ. και *Staudinger/Matusche-Beckmann* (2023), § 434 αρ. 149· *Staudinger/Artz*, nr. 61.

515. Βλ. και *MünchKomm/Maultsch*⁹ § 434 αρ. 74.

516. Βλ. *Winter*, σ. 153-154.

τίας άγνοιας της υφιστάμενης ελλείψεως. Ήδη ανωτέρω (αρ. 327) έχει αναφερθεί ότι, παραδοσιακά, δικαιολογητική βάση της αντικειμενικής ευθύνης του πωλητή θεωρείται η αναντιστοιχία μεταξύ παροχής και αντιπαροχής. Ο αγοραστής προσδοκά την απόκτηση πράγματος που ανταποκρίνεται στις υποκειμενικές του παραστάσεις και στο αντικειμενικό πρότυπο της προσήκουσας παροχής. Με την παροχή πράγματος μη ανταποκρινόμενου στην σύμβαση, η προσδοκία του αγοραστή διαψεύδεται, και αυτός καταλήγει να έχει καταβάλει τίμημα που δεν αντιστοιχεί στην αξία της παροχής που έλαβε. Για τον λόγο αυτόν του παρέχονται δικαιώματα που προέχοντα σκοπό έχουν την αποκατάσταση της αναντιστοιχίας αυτής (είτε με την αποκατάσταση της αξίας της παροχής, είτε με την μείωση της αντιπαροχής). Εξαίρεση από την αντικειμενική ευθύνη εισάγεται μόνο ως προς την θεμελίωση ευθύνης προς αποζημίωση (ΑΚ 547 παρ. 1), η οποία απαιτεί συνδρομή πταισματος στο πρόσωπό του πωλητή. Εν προκειμένω, ο νομοθέτης δεν αφίσταται από την γενική αρχή (ΑΚ 198, 330, 914), ότι η ευθύνη προς αποζημίωση προϋποθέτει υπαιτιότητα του ζημιώσαντος.

Κρίσιμος χρόνος για να κριθεί εάν το πωληθέν ανταποκρίνεται στην σύμβαση είναι ο χρόνος μεταθέσεως του κινδύνου στον αγοραστή. Όπως ήδη ελέχθη (ανωτ. αρ. 277), αφού η ευθύνη του πωλητή δεν προϋποθέτει υπαιτιότητα ως προς την έλλειψη, ο νομοθέτης θεωρεί κρίσιμο σε τίνος την σφαίρα εξουσίας και κινδύνων ήταν το πωληθέν όταν εμφανίσθηκε η έλλειψη, και αρκεί για την απαλλαγή του πωλητή από την ευθύνη το πράγμα να ανταποκρινόταν στην σύμβαση κατά τον χρόνο περιελεύσεώς του στην σφαίρα κινδύνου του αγοραστή. Μετά τον κρίσιμο χρόνο, η εμφάνιση ελλείψεως θεωρείται γεγονός που πρέπει να βαρύνει τον αγοραστή, ο οποίος φέρει και τον γενικό κίνδυνο της αξιοποίησεως της παροχής και της πραγματώσεως του δικαιοπρακτικού του σκοπού.

484

II. Η σχέση των δικαιωμάτων

1. Η «ευέλικτη ιεράρχηση»

Όπως έχει ήδη ανωτέρω εκθεθεί, ένα από τα βασικά πεδία διαφοροποιήσεως του ν. 4967/2022 σε σχέση με το προϊσχύσαν δίκαιο είναι η σχέση μεταξύ των δικαιωμάτων που παρέχονται στον αγοραστή σε περίπτωση ελλείψεως ανταποκρίσεως του πωληθέντος στην σύμβαση. Η διάταξη του άρθρου 542 ΑΚ απαριθμεί τα παρεχόμενα δικαιώματα, ορίζει όμως ρητώς ότι αυτά γεννώνται και ασκούνται «σύμφωνα με τους όρους των επόμενων άρθρων»⁶³⁶. Τα δικαιώματα του αγοραστή, όπως παρατίθενται στο άρθρο 542 ΑΚ, είναι η αποκατάσταση της ανταποκρίσεως του πράγματος (διόρθωση ή αντικατάστασή του), η μείωση του τιμήματος, η υπαναχώρηση από την σύμβαση πωλήσεως και η αξίωση αποζημιώσεως.

485

636. Πρβλ. και Γεωργιάδη, ΕγγΕιδΕνοχΔ, § 10α αρ. 1.

486 Τα ανωτέρω δικαιώματα δεν διαφέρουν ουσιωδώς κατά περιεχόμενο από το προϊσχύσαν δίκαιο (άρθρα 540 και 543 ΑΚ/2002). Με τον ν. 3043/2002 είχαν εισαχθεί το πρώτον (σε εναρμόνιση με την αναγωγή της παραδόσεως πράγματος που ανταποκρίνεται στην σύμβαση σε κύρια υποχρέωση του πωλητή) τα δικαιώματα διορθώσεως και αντικαταστάσεως, η υπαναχώρηση είχε αντικαταστήσει την αναστροφή της πωλήσεως, που προέβλεπε η αρχική ρύθμιση του ΑΚ, και είχαν διατηρηθεί τα δικαιώματα μείωσης του τιμήματος και αποζημιώσεως. Εν τούτοις, τα δικαιώματα αυτά γινόνταν δεκτό ότι δεν τελούν μεταξύ τους σε διαβάθμιση, αλλά υφίσταται διαζευκτική συρροή υπέρ του αγοραστή⁶³⁷, με μόνη επιφύλαξη, κατά την ρητή διατύπωση του άρθρου 540 ΑΚ/2002, την δυνατότητα υπαναχωρήσεως, η οποία δεν παρεχόταν «αν πρόκειται για επουσιώδες πραγματικό ελάττωμα»⁶³⁸. Η ρύθμιση της Οδηγίας 1999/44 (άρθρο 3 παρ. 3-5⁶³⁹) προέβλεπε ήδη ιεράρχηση των δικαιωμάτων του καταναλωτή, την οποία υιοθέτησαν οι περισσότερες ευρωπαϊκές έννομες τάξεις, θέτοντας προτεραιότητα στην άσκηση των δικαιωμάτων της διορθώσεως και της αντικαταστάσεως. Ο νομοθέτης όμως του ν. 3043/2002 επέλεξε να διατηρήσει την διαζευκτική υπέρ του αγοραστή συρροή των σχετικών δικαιωμάτων, αφού η Οδηγία επέτρεπε (άρθρο 8 παρ. 2) την θέσπιση διατάξεων που παρέχουν υψηλότερου επιπέδου προστασία στον καταναλωτή. Ο αγοραστής μπορούσε επομένως, υπό το προϊσχύσαν δίκαιο, να επιλέξει, κατά την ευχέρειά του μεταξύ των παρεχόμενων σε αυτόν δικαιωμάτων.

487 Η Οδηγία 2019/771 προβλέπει ομοίως ιεράρχηση των δικαιωμάτων του αγοραστή (άρθρο 13), είναι όμως πλέον πλήρους εναρμόνισσεως (άρθρο 4). Δεδομένου τούτου, ο ν. 4967/2022 εισήγαγε και στην ελληνική έννομη τάξη την ιεραρχική διαβάθμιση των δικαιωμάτων του αγοραστή. Σε πρώτο επίπεδο, ο αγοραστής δικαιούται να ζη-

637. Ενδεικτικώς Γεωργιάδης, ΕιδΕνοχΔ Ι, § 9 αρ. 127 επ. Κορνηλάκης, ΕπιΕιδΕνοχΔ, § 36 αρ. 5 επ. Παπανικολάου/Ρούσσοι, Το νέο δίκαιο της ευθύνης του πωλητή, § 7 αρ. 535· Χριστιανοπούλου, σ. 138-139· Νικολόπουλος, σ. 163-164. Προτεραιότητα της διορθώσεως και της αντικαταστάσεως είχε επιχειρήσει να θεμελιώσει ερμηνευτικά ο Πουλιάδης, Ευθύνη, σ. 121 επ. Πρβλ. και τον σχετικό προβληματισμό του Χελιδόνη, *Digesta* 2003, σ. 164-165.

638. Αντιστοίχως, το άρθρο 542 ΑΚ/2002 προέβλεπε ότι «Το δικαστήριο μπορεί, μολονότι ο αγοραστής άσκησε το δικαίωμα υπαναχώρησης, να επιδικάσει μόνο μείωση του τιμήματος ή να διατάξει αντικατάσταση του πράγματος, αν κρίνει ότι οι περιστάσεις δεν δικαιολογούν την υπαναχώρηση», παρέχοντας στο δικαστήριο την ευχέρεια να προσφύγει στο ηπιότερο, αντί του δραστικότερου, βοηθήματος, εάν έκρινε ότι η συγκεκριμένη περίπτωση το δικαιολογεί.

639. Πρβλ. άρθρο 3 παρ. 5: «5. Ο καταναλωτής μπορεί να ζητήσει προσηκούσα μείωση του τιμήματος ή να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση: - εάν ο καταναλωτής δεν δικαιούται ούτε επισκευή ούτε αντικατάσταση ή - εάν ο πωλητής δεν ολοκλήρωσε την επανόρθωση εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος ή - εάν ο πωλητής δεν ολοκλήρωσε την επανόρθωση χωρίς σημαντική ενόχληση του καταναλωτή.».

τήσει την αποκατάσταση της ανταποκρίσεως του πωληθέντος στην σύμβαση (διόρθωση ή αντικατάσταση) και σε δεύτερο επίπεδο να μειώσει το τίμημα ή να υπαναχωρήσει από την σύμβαση (πρβλ. ΑΚ 545). Τα δικαιώματα μάλιστα της δεύτερης βαθμίδας ιεραρχούνται περαιτέρω μεταξύ τους, αφού η υπαναχώρηση προϋποθέτει «ουσιώδη έλλειψη ανταποκρίσεως». Η εν λόγω ιεράρχηση αποτέλεσε μάλιστα ένα από τα βασικά επιχειρήματα υπέρ της επεκτάσεως της ρυθμίσεως της Οδηγίας και σε μη καταναλωτικές πωλήσεις: εάν δεν είχε επιλεγεί η επέκταση αυτή, ο αγοραστής- καταναλωτής, που κατά τεκμήριο χρήζει μείζονος προστασίας, θα αποκτούσε δικαιώματα υποκείμενα σε διαβάθμιση, ενώ ο μη καταναλωτής (ακόμη και ο αγοραστής- έμπορος) θα αποκτούσε δικαιώματα τελούντα μεταξύ τους σε διαζευκτική υπέρ αυτού συρροή (αφού ως προς αυτόν θα διατηρούντο σε ισχύ τα δικαιώματα του προϊσχύσαντος δικαίου).

Παρενθετικώς, πρέπει να επισημανθεί στο σημείο αυτό ότι ιεράρχηση ως προς τα παρεχόμενα στον αγοραστή ένδικα βοηθήματα, με βασική προτεραιότητα την διατήρηση σε ισχύ της συμβάσεως και την αποτροπή της ανάστροφης πορείας των παροχών, ισχύει και στην Σύμβαση της Βιέννης για τις διεθνείς πωλήσεις κινητών πραγμάτων της 11^{ης} Απριλίου 1980⁶⁴⁰. Σύμφωνα με το άρθρο 46 παρ. 2-3 της Συμβάσεως, ο αγοραστής μπορεί, εφόσον τα πωληθέντα δεν ανταποκρίνονται στην σύμβαση, να αξιώσει αντικατάσταση ή διόρθωση των κινητών πραγμάτων. Η αντικατάσταση όμως προϋποθέτει «ουσιώδη» αθέτηση της συμβάσεως, κατά την έννοια του άρθρου 25. Το άρθρο 50 της Συμβάσεως προβλέπει δικαίωμα του αγοραστή να μειώσει το τίμημα, δικαίωμα όμως που δεν παρέχεται αν ο πωλητής ασκήσει το δικαίωμα μετεκπληρώσεως που έχει, κατά τα άρθρα 37 και 48, προκειμένου να θεραπεύσει το ελάττωμα. Στο άρθρο 49 της Συμβάσεως προβλέπεται δικαίωμα υπαναχωρήσεως του αγοραστή, ως *ultimum refugium*, αφού απαιτείται να διαγνωσθεί «ουσιώδης» αθέτηση της συμβάσεως, κατά την έννοια του άρθρου 25, ενώ η δήλωση του αγοραστή πρέπει περαιτέρω να πραγματοποιηθεί εντός ευλόγου χρόνου⁶⁴¹. Τέλος, το άρθρο 45, σε συνδυασμό με τα άρθρα 74 επ., προβλέπουν δυνατότητα του αγοραστή να

488

640. Βλ. ενδεικτικώς Λιβαδά, σ. 319 επ.· Φλάμπουρα, σ. 208 επ.

641. Σύμφωνα με το άρθρο 49 παρ. 2 της Συμβάσεως «... εφόσον ο πωλητής έχει παράδωσει τα κινητά πράγματα, ο αγοραστής χάνει το δικαίωμα να δηλώσει υπαναχώρηση από τη σύμβαση, εκτός αν πράττει τούτο: (β) σε περίπτωση άλλης αθέτησης, εκτός από την καθυστερημένη παράδοση, μέσα σε εύλογο χρόνο: (I) αφότου έλαβε ή όφειλε να λάβει γνώση της αθέτησης, (II) αφότου παρήλθε οποιαδήποτε πρόσθετη προθεσμία που τάχθηκε από τον αγοραστή σύμφωνα με την παράγραφο (1) του άρθρου 47 ή αφότου ο πωλητής δήλωσε ότι δεν θα εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του μέσα σε αυτήν την πρόσθετη προθεσμία ή, (III) αφότου παρήλθε οποιαδήποτε πρόσθετη προθεσμία που τάχθηκε από τον πωλητή σύμφωνα με την παράγραφο (2) του άρθρου 48 ή αφότου ο αγοραστής δήλωσε ότι δεν θα αποδεχθεί την εκπλήρωση.».

ζητήσει αποζημίωση, είτε παράλληλα με άλλο δικαίωμα (άρθρο 45 παρ. 2), είτε αυτοτελώς.

489 Σκοπός της ιεραρχήσεως που εισάγει η Οδηγία και ο Αστικός Κώδικας είναι να διατηρηθεί, εφόσον αυτό είναι εφικτό, η σύμβαση σε ισχύ⁶⁴². Η αρχή του *favor contractus* οδηγεί, επί ανώμαλης εξελίξεως της ενοχής, στο να προκρίνεται η λύση που διαφυλάσσει τον συμβατικό δεσμό και δεν οδηγεί σε πρόωρη διάλυσή του. Η αρχή ερείδεται στην υπόθεση ότι ανταποκρίνεται στα συμφέροντα (και την εικαζόμενη βούληση) των συμβαλλομένων, σε περίπτωση ανωμαλίας, να επιτευχθεί εν τέλει ο συμβατικός σκοπός αντί να αναζητηθεί κάλυψη σε άλλη σύμβαση. Τούτο αφορά όχι μόνον στον πωλητή (ως προς τον οποίον είναι μάλλον ευνόητο), αλλά και στον αγοραστή, ο οποίος κερδίζει χρόνο και ενδεχομένως αποφεύγει οικονομική επιβάρυνση εάν αποκτήσει το προσδοκώμενο αγαθό σε εκτέλεση της πρώτης συμβάσεως που έχει συνάψει, αντί να επιδιώξει την ανατροπή της, την επιστροφή των παροχών και την σύναψη νέας συμβάσεως. Η προτεραιότητα της διατηρήσεως της συμβάσεως σε ισχύ εκφράζεται και στον Αστικό Κώδικα, ο οποίος, σε περίπτωση υπερημερίας του οφειλέτη, παρέχει στον δανειστή δικαίωμα να αποκρούσει την παροχή μόνον εάν αυτός «δεν έχει πια συμφέρον στην εκπλήρωση της παροχής» (ΑΚ 343), ενώ, επί αμφοτεροβαρούς συμβάσεως, απαιτεί για την υπαναχώρηση να ταχθεί στον οφειλέτη εύλογη προθεσμία για την εκπλήρωση της παροχής (ΑΚ 383), εκτός αν ο δανειστής «εξαιτίας της υπερημερίας δεν έχει συμφέρον στην εκτέλεση της σύμβασης» (ΑΚ 385 περ. 2).

490 Η ιεράρχηση των δικαιωμάτων και η διατήρηση της συμβάσεως βασιζείται, εξάλλου, στην προτεραιότητα της αξιώσεως για φυσική (αυτούσια) εκπλήρωση, η οποία ανταποκρίνεται και στην νομική παράδοση των ηπειρωτικών δικαίων⁶⁴³. Στο μέτρο που είναι εφικτή η ικανοποίηση των συμφερόντων του αγοραστή με εκπλήρωση της πρωτογενώς οφειλόμενης παροχής, η ρύθμιση προκρίνει την λύση αυτή έναντι της χορηγήσεως άλλων εννόμων βοηθημάτων. Με την κατά προτεραιότητα πρόβλεψη αξιώσεως για *αποκατάσταση της ανταποκρίσεως* του πωληθέντος στην σύμβαση, ο πωλητής υποχρεούται (αλλά και δικαιούται) να προσπαθήσει εκ νέου να ανταποκριθεί στα υπεσχημένα, παρέχοντας στον αγοραστή πράγμα ανταποκρινόμενο στην σύμβαση, αντί να προκριθούν βοηθήματα που ανατρέπουν την σύμβαση ή πάντως έχουν αποκαταστατικό χαρακτήρα. Παρέχεται, δηλαδή, στον πωλητή «δεύτερη ευκαιρία», να εκπληρώσει την παροχή και να διατηρήσει το πλήρες τίμημα της πωλήσεως⁶⁴⁴.

642. Βλ. αντί άλλων *Καραμπατζό*, ΕλλΔνη 2023, 32-33· *Jung-Arras*, σ. 91· *Lorenz*, FS Wolfsteiner, σ. 121 επ.

643. *Πουλιάδης*, Ευθύνη, σ. 122.

644. Βλ. εκτενέστερα *Huber/Faust*, σ. 318-139· *Looschelders*, BesSchR § 4 Rn. 1· *Brömmel-meyer*, BesSchR § 8 Rn. 11· *Schubel*, JZ 2022, 73 επ., 76 επ.· *MünchKomm/Maultsch*⁹ § 437 αρ. 3· *Jung-Arras*, σ. 90, γενικότερα δε και *Schroeter*, AcP 2007, 31 επ., 36 επ.

άρθρου 546 ΑΚ (και, προηγουμένως, του προϊσχύσαντος άρθρου 547 ΑΚ), αποτελεί χαρακτηριστικό πρότυπο νομοθετημένης εκφράσεως της θέσεως ότι, μετά την υπαναχώρηση, η σύμβαση δεν διαλύεται αναδρομικά, αλλά μετασχηματίζεται, με σκοπό πάντως την περιέλευση των μερών στην κατάσταση που θα ευρίσκονταν εάν η σύμβαση δεν είχε καταρτισθεί.

Όπως μόλις αναφέρθηκε, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις πωλητή και αγοραστή μετά την άσκηση της υπαναχωρήσεως προβλέπονται ευθέως στο άρθρο 546 εδ. β'. Ρυθμίζονται συναφώς τα βασικά ζητήματα που σχετίζονται με την αναστροφική λειτουργία της υπαναχωρήσεως, ήτοι η ευθύνη του υπαναχωρούντος για το πράγμα, η ευθύνη του για απόδοση ωφελημάτων, και το δικαίωμά του να αναζητήσει δαπάνες που έχει πραγματοποιήσει. Ο αποκλεισμός της εφαρμογής των διατάξεων για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό συνεπάγεται ότι η απόδοση των εκατέρωθεν παροχών δεν διέπεται από το σύστημα ρυθμίσεως των άρθρων 908 επ. ΑΚ. Υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με το σύστημα αυτό, κομβικό σημείο για την ρύθμιση της ευθύνης είναι ο προσδιορισμός ενός *κρίσιμου χρόνου*, μετά την πάροδο του οποίου η εμπιστοσύνη του λήπτη ότι θα διατηρήσει τον πλουτισμό στην περιουσία του δεν κρίνεται δικαιολογημένη. Πριν από τον κρίσιμο αυτό χρόνο, η αντιμετώπισή του είναι ευμενέστερη, τόσο ως προς την υποχρέωση αποδόσεως του πράγματος όσο και ως προς τα ωφελήματα, ενώ θεωρείται ότι οι δαπάνες στις οποίες υποβλήθηκε μειώνουν τον αποδοτέο πλουτισμό. Μετά το χρονικό σημείο κατά το οποίο η εμπιστοσύνη του λήπτη στην διατήρηση του πλουτισμού δεν θεωρείται πλέον δικαιολογημένη, ο νόμος τον υπάγει σε δυσμενέστερη μεταχείριση και του επιβάλλει την λεγόμενη «επαυξημένη ευθύνη»⁸⁴¹. Εάν το σύστημα αυτό ίσχυε και στην περίπτωση της πωλήσεως, ο αγοραστής θα υπείχε επαυξημένη ευθύνη από το σημείο κατά το οποίο όφειλε να προβλέψει την (υπαναχώρηση και επομένως την) απόδοση του πωληθέντος. Αντί της ρυθμίσεως αυτής, προβλέπεται ότι η καταστροφή ή η χειροτέρευση του πράγματος πριν από την υπαναχώρηση αποκλείει κατ' αρχήν την υπαναχώρηση (εκτός αν οφείλεται στην οφείλεται στην ίδια την έλλειψη ανταποκρίσεως), εάν όμως ασκηθεί υπαναχώρηση, οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα δεν διαφοροποιούνται αναλόγως της υποκειμενικής στάσεως του αγοραστή (αυτός λ.χ. δεν υπέχει βαρύτερη ευθύνη ως προς τα ωφελήματα αφότου διέγνωσε το ελάττωμα και άρα το ενδεχόμενο υπαναχωρήσεως). Η συνολική διαμόρφωση των εκατέρωθεν υποχρεώσεων αποδίδει πάντως την λογική της -κατά κανόνα- επανόδου των μερών στην κατάσταση που θα ευρίσκονταν εάν η σύμβαση πωλήσεως δεν είχε συναφθεί (καταβολή τόκων επί του τιμήματος, απόδοση εξαχθέντων ωφελημάτων, απόδοση δαπανών στις οποίες προέβη ο αγοραστής).

Η πρώτη υποχρέωση του αγοραστή, που προβλέπεται στο άρθρο 546 εδ. β', είναι η απόδοση του πωληθέντος. Ο αγοραστής υποχρεούται, δηλαδή, να αναμεταβιβάσει

841. Βλ. αναλυτικότερα Τσολακίδη, ΧρΙΔ 2023, 338 επ.

την κυριότητα του πράγματος (καθώς και την νομή και την κατοχή του) στον πωλητή. Το πράγμα, μάλιστα πρέπει να αναμεταβιβασθεί ελεύθερο από βάρη, είτε εμπράγματος (λ.χ. επικαρπία) είτε ενοχικής (λ.χ. μίσθωση) φύσεως. Παρ' ότι ο νόμος αναφέρεται σε βάρη «που του προσέθεσε ο ίδιος» ο αγοραστής (λ.χ. υποθήκη), θα πρέπει να θεωρηθεί ότι η υποχρέωση καταλαμβάνει και κάθε βάρος που επέβαλε τρίτος, σχετιζόμενο με το πρόσωπο του αγοραστή (λ.χ. κατάσχεση για χρέη του αγοραστή)⁸⁴². Δεν θα εμπίπτουν, όμως, στο πεδίο εφαρμογής της διατάξεως βάρη που προστέθηκαν εκ του νόμου (λ.χ. ρυμοτομία).

644 Όπως ήδη ελέχθη, δεν θα εφαρμοσθεί το άρθρο 909 ΑΚ, το οποίο θα επέφερε απαλλαγή του αγοραστή εφόσον το πράγμα δεν σωζόταν στην περιουσία του. Εν προκειμένω, εάν το πράγμα είχε καταστραφεί ή χειροτερεύσει ουσιωδώς πριν από την άσκηση της υπαναχωρήσεως εξαιτίας της ελλείψεως ανταποκρίσεως, ο αγοραστής δεν έχει υποχρέωση να το αποδώσει (ΑΚ 548). Εάν η καταστροφή ή η χειροτέρευση οφειλόταν σε τυχαίο γεγονός, ο αγοραστής δεν δικαιούται να υπαναχωρήσει, ακριβώς διότι, στην συνέχεια, θα τελούσε σε αδυναμία να εκπληρώσει την βασική υποχρέωσή του μετά την υπαναχώρηση, την απόδοση του πράγματος (ΑΚ 549). Εάν η απώλεια, η καταστροφή ή η χειροτέρευση του πωληθέντος επέλθει μετά την άσκηση της υπαναχωρήσεως, θα εφαρμοσθούν οι διατάξεις των άρθρων 380 επ. ΑΚ. Εάν, επομένως, ο αγοραστής βαρύνεται με ππαισμά θα ευθύνεται για υπαίτια αδυναμία αποδόσεως του πράγματος, ενώ εάν δεν συντρέχει ππαισμά στο πρόσωπό του, θα απαλλαγεί μεν από την υποχρέωση (ΑΚ 336), θα απαλλαγεί όμως και ο πωλητής από την υποχρέωση για επιστροφή του τιμήματος (ΑΚ 380). Αντιστοίχως, εάν δεν πρόκειται για ολική καταστροφή, αλλά για βλάβη του αποδοτέου πράγματος θα γεννηθεί υποχρέωση αποζημίωσης του πωλητή (συμφηφιστέα με το επιστρεπτέο προς αυτόν τίμημα).

645 Απομένει, εν προκειμένω, το ζήτημα της βλάβης του πράγματος από υπαιτιότητα του αγοραστή πριν από την άσκηση του δικαιώματος υπαναχωρήσεως. Όπως ανωτέρω ελέχθη (αρ. 633), εάν πρόκειται για ολική καταστροφή ή ουσιώδη χειροτέρευση, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι αποκλείεται η υπαναχώρηση, και ο αγοραστής δικαιούται μόνον μείωση του τιμήματος. Εάν όμως πρόκειται για μη ουσιώδη χειροτέρευση, ο αγοραστής εξακολουθεί να δικαιούται να υπαναχωρήσει. Εν τούτοις, δεν φαίνεται δικαιολογημένο στην περίπτωση αυτή ο κίνδυνος να μετακυλισθεί πλήρως στον πωλητή: εάν, καθ' υπόθεσιν, ο αγοραστής, προτού ασκήσει δικαίωμα υπαναχωρήσεως, προκαλέσει τροχαίο ατύχημα στο πωληθέν αυτοκίνητο, που δεν το καθιστά άχρηστο, θα ήταν άτοπο να υπαναχωρήσει και να το επιστρέψει στην κατάσταση που ευρίσκεται, αναμένοντας να λάβει το σύνολο του τιμήματος⁸⁴³. Εν τούτοις, το ζήτημα που τίθεται είναι ότι ο αγοραστής, προτού υπαναχωρήσει, δεν υπέχει υποχρέωση πρόνοιας

842. Νικολόπουλος, σ. 204· Χριστιανοπούλου, σ. 201· Σπηλιόπουλος, ΕρμΑΚ 547 αρ. 9.

843. Πρβλ. Πουλιάδη, Ευθύνη, σ. 239-240.

και ασφάλειας ως προς το πράγμα (που του ανήκει άλλωστε κατά κυριότητα). Η θεμελίωση (παρεπόμενης) υποχρέωσης έναντι του πωλητή, να μεριμνά για την διατήρηση της ουσίας του πράγματος ακέραιης, προϋποθέτει ότι ο αγοραστής είχε διαγνώσει την έλλειψη ανταποκρίσεως, και όφειλε επομένως να υπολογίζει την εκ μέρους του άσκηση υπαναχωρήσεως και, συνακόλουθα, υποχρέωση αποδόσεως του πωληθέντος, συνιστά δηλαδή «κακόπιστο λήπτη», κατά την ορολογία που χρησιμοποιείται στον αδικαιολόγητο πλουτισμό και την διεκδίκηση. Τούτο μπορεί να συμβαίνει ακόμη και αν δεν έχει ενημερώσει τον πωλητή, πολύ περισσότερο όμως εάν τον έχει οχλήσει σχετικώς (λ.χ. έχει ζητήσει διόρθωση ή αντικατάσταση, οι οποίες εν τέλει δεν ευδώνονται). Η παραβίαση της εν λόγω υποχρέωσης από πταίσμα του αγοραστή, θα οδηγήσει σε εκ μέρους του υποχρέωση αποζημιώσεως, συμφηφιστέας με το τίμημα που μετά την υπαναχώρηση θα πρέπει να αποδώσει ο πωλητής. Εάν όμως ο αγοραστής δεν είχε καν διαγνώσει την έλλειψη ανταποκρίσεως, φαίνεται δυσχερέστερος ο καταλογισμός της ζημίας που προκάλεσε στο πράγμα σε αυτόν, και η θεμελίωση σχετικής αξιώσεως του πωλητή⁸⁴⁴. Έρεισμα για την αναπροσαρμογή του αποδοτέου τιμήματος θα μπορούσε να παράσχει η αρχή της καλής πίστεως, με την οποία, όπως προελέχθη, δεν εναρμονίζεται η απαίτηση του αγοραστή να αποδώσει το πράγμα με (επιγενόμενη της παραδόσεως) βλάβη, να λάβει όμως το σύνολο του τιμήματος.

Πάντως, ως «υπαίτια χειροτέρευση» δεν θα νοηθεί η συνήθης φθορά που προκαλείται από την χρήση του πράγματος κατά τον προορισμό του. Αυτή θα αντισταθμισθεί για τον πωλητή από την υποχρέωση του αγοραστή να αποδώσει, μετά την υπαναχώρηση, τα ωφελήματα που αποκόμισε. **646**

Εάν ο αγοραστής καθυστερεί υπαιτίως να αναμεταβιβάσει το πράγμα, περιέρχεται σε υπερημερία οφειλέτη. Εάν ο πωλητής αρνείται να παραλάβει το πράγμα, ή δεν προβαίνει στην αναγκαία σύμπραξη (λ.χ. στην σύνταξη του μεταβιβαστικού συμβολαίου) περιέρχεται σε υπερημερία δανειστή. Ως γνωστόν, η υπερημερία του δανειστή δεν προϋποθέτει πταίσμα του· επομένως, δεν αποκλείεται ακόμη και αν ο πωλητής ευλόγως υπολαμβάνει ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της υπαναχωρήσεως. Εάν το πωληθέν είναι κινητό, υποκείμενο σε κατάθεση, ο αγοραστής μπορεί να το καταθέσει δημόσια (ΑΚ 427). Ο αγοραστής, κατά την διάρκεια της υπερημερίας του πωλητή, ευθύνεται για την κατάσταση του πράγματος μόνον για δόλο και βαριά αμέλεια (ΑΚ 355). **647**

Υποστηρίζεται ότι μπορεί να θεμελιωθεί υποχρέωση του πωλητή να παραλάβει το πωληθέν, στο μέτρο που θεμελιώνεται και αντίστοιχη υποχρέωση του αγοραστή, κατά την ομαλή λειτουργία της συμβάσεως⁸⁴⁵. Εφόσον γίνει δεκτή η θεμελίωση τέτοιας **648**

844. Ο Πουλιάδης, Ευθύνη, σ. 241, αναφέρει ότι «εδώ δεν πρόκειται για αποκατάσταση ζημίας λόγω αθέτησης ενοχικής υποχρέωσης, αλλά απλά για την επαναφορά του status quo ante μέσω παροχής χρηματικού αντισταθμίματος για την απολεσθείσα αξία του πράγματος.».

845. Κορνηλάκης, ΕιδΕνοχΔ, § 46 αρ. 13· Χριστιανοπούλου, σ. 202. Για την θεμελίωση γε-

ρισμένων αυτοκινήτων θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι υπέχει υποχρέωση ελέγχου, τουλάχιστον εμφανών ελλείψεων, εάν διαθέτει οργανωμένη μονάδα και τον απαιτούμενο τεχνικό εξοπλισμό. Στην αντίθετη περίπτωση, θα μπορούσε να αμφισβητηθεί εάν αποτελεί εύλογη επιβάρυνση να οφείλει αυτός (αντί του αγοραστή ή παράλληλα με αυτόν) να προσφεύγει σε –αμειβόμενες– υπηρεσίες τρίτων επαγγελματιών για τον έλεγχο του αυτοκινήτου. Κρίσιμες για την αναγνώριση υποχρέωσης θα είναι και οι αντιλήψεις των συναλλαγών (ΑΚ 288), οι οποίες ενδέχεται λ.χ. να θεωρείται ότι επιβάλλουν σε πωλητή ακινήτου να έχει ελέγξει το πολεοδομικό του καθεστώς και τις τυχόν αυθαιρεσίες επ’ αυτού ή σε πωλητή (και μεταχειρισμένων) κοσμημάτων να έχει ελέγξει την γνησιότητά τους. Και εν προκειμένω, η γνώση ή η υπαίτια άγνοια βοηθητικών προσώπων του πωλητή θα καταλογίζεται σε αυτόν και θα αρκεί για την θεμελίωση της ευθύνης του⁸⁹⁹.

IV. Η έκταση της αποζημιώσεως

1. Εισαγωγικά: κονδύλια ζημίας και δυνατότητες του αγοραστή

Η παροχή πράγματος που δεν ανταποκρίνεται στην σύμβαση ενδέχεται, αναλόγως προφανώς της εξελίξεως των πραγμάτων, να έχει διάφορες δυσμενείς συνέπειες στην περιουσία του αγοραστή. Ο υπολογισμός της ζημίας, ως «λογιστικού» μεγέθους, η αποτίμηση δηλαδή που εκφράζει σε χρηματική αξία τις δυσμενείς συνέπειες που προκαλεί στην περιουσία του αγοραστή η παράδοση του ελαττωματικού πράγματος, δεν συνεπάγεται αναγκαιώς ότι όλες αυτές οι δυσμενείς συνέπειες θα αποκατασταθούν μέσω της αξιώσεως αποζημιώσεως⁹⁰⁰. Ο προσδιορισμός της αποκαταστατέας ζημίας απαιτεί περαιτέρω νομοθετικές αξιολογήσεις, ως προς το ποιες από τις επιπτώσεις της ζημιολογίας συμπεριφοράς του πωλητή στην περιουσία του αγοραστή πρέπει να καταλογισθούν στην αποδοκιμαζόμενη συμπεριφορά του πωλητή και να θεμελιώσουν ευθύνη του. Οι αξιολογήσεις αυτές εκφράζουν την στάθμιση συμφερόντων ζημιώσαντος και ζημιωθέντος και την κρίση της έννομης τάξεως για την δίκαιη κατανομή των κινδύνων από την δράση του ζημιώσαντος.

Η παράδοση πράγματος που δεν ανταποκρίνεται στην σύμβαση μπορεί, κατά περίπτωση, να επιβαρύνει τον αγοραστή με τα ακόλουθα κονδύλια ζημίας:

– Μείωση της αξίας του πράγματος σε σχέση με αυτήν που θα είχε εάν δεν υφίστατο η έλλειψη (λ.χ. αγοραία αξία μη άρτιου ακινήτου σε σχέση με το άρτιο, μεταχειρισμένου αυτοκινήτου που έχει εμπλακεί σε σύγκρουση κ.ο.κ.).

899. Ενδεικτικώς Τσολακίδης, Ευθύνη, σ. 357. Για τα νομικά πρόσωπα βλ. Λιάππη, ιδίως σ. 253 επ.

900. Για την διάκριση της λογιστικής και της αποκαταστατέας ζημίας βλ. αντί άλλων Τσολακίδη, Αποζημίωση, σ. 39 επ., 48 επ.

- 699** – Δαπάνη με την οποία πρέπει να επιβαρυνθεί ο αγοραστής, προκειμένου να αποκαταστήσει την ελλείπουσα ανταπόκριση του πωληθέντος στην σύμβαση (λ.χ. δαπάνη για την επισκευή του ελαττωματικού συστήματος σωληνώσεων του ακινήτου, για την ορθή παραμετροποίηση του ψηφιακού στοιχείου που έχει ενσωματωθεί στο πράγμα, για την αντικατάσταση του κατεστραμμένου εξαρτήματος του αυτοκινήτου κ.ο.κ.). Η δαπάνη για την αποκατάσταση της ελλείψεως δεν ταυτίζεται αναγκαίως, ως πραγματικό μέγεθος, με την μείωση της αξίας του πράγματος λόγω της ελλείψεως. Εάν η αποκατάσταση δεν είναι δυνατή, εξ ορισμού υφίσταται προς αποτίμηση μόνον η αγοραία αξία, συνυπολογιζομένης της ελλείψεως. Και όταν όμως η διόρθωση του πράγματος είναι δυνατή, η αξία του διαμορφώνεται από σειρά παραγόντων, χωρίς το κόστος διορθώσεως να είναι ο μοναδικός εξ αυτών.
- 700** – Ζημία την οποία υπέστη ο αγοραστής από την αδυναμία αξιοποίησεως του πωληθέντος λόγω της ελλείψεως (λ.χ. διαφυγόν κέρδος λόγω της αδυναμίας μεταπωλήσεως ή εκμισθώσεως). Σε αυτήν περιλαμβάνεται και η –αποτιμητή– ζημία από την στέρηση χρήσεως του πράγματος λόγω της ελλείψεως⁹⁰¹, λ.χ. όταν εξαιτίας της βλάβης του πωληθέντος μηχανήματος ο αγοραστής διακόπτει την λειτουργία της επιχείρησής του έως ότου αυτή αποκατασταθεί. Είναι ευνόητο ότι η ζημία από την αδυναμία αξιοποίησεως του πράγματος, όπως κάθε περίπτωση διαφυγόντος κέρδους, συνιστά υποθετικό μέγεθος, η παραδοχή του οποίου υπόκειται στους περιορισμούς της παρ. 2 του άρθρου 298 ΑΚ⁹⁰².
- 701** – Ζημία την οποία υπέστη ο αγοραστής επειδή, εξαιτίας της αδυναμίας χρήσεως του πωληθέντος λόγω της ελλείψεως, αναγκάσθηκε να προμηθευθεί το ίδιο ή όμοιο πράγμα (κατά κυριότητα ή κατά χρήση) ή, εν πάση περιπτώσει, να ικανοποιήσει τις ανάγκες του προσφεύγοντας σε άλλη πηγή, να συνάψει, δηλαδή, *σύμβαση καλύψεως* (ο αγοραστής διαμένει σε ξενοδοχείο ή μισθώνει διαμέρισμα μέχρι την αποκατά-

901. ΕφΛαρ 12/2023 Νόμος.

902. Κατά την πάγια σχετική διατύπωση του Αρείου Πάγου «Χρειάζεται δηλαδή η δυνατότητα να προβλεφθεί το κέρδος από κάποιον μέσο, λογικό άνθρωπο με βάση αντικειμενικά κριτήρια («σύμφωνα με τη συνηθισμένη πορεία των πραγμάτων») και μάλιστα να προβλεφθεί εκ των προτέρων, δηλαδή κατά το χρόνο του ζημιογόνου γεγονότος. Για την αποκατάσταση, συνεπώς, του διαφυγόντος κέρδους απαιτείται βάσιμη πιθανότητα για την επέλευση του κέρδους. Η ύπαρξη προπαρασκευαστικών μέτρων καθιστά ασφαλέστερη την προς τούτο πιθανότητα. Το τυχαίο ή απροσδόκητο ή απλώς ενδεχόμενο και για το λόγο αυτό αβέβαιο, ή το υποθετικό και από αβέβαιους και αστάθμητους παράγοντες ή ελπίδες εξαρτημένο διαφυγόν κέρδος, δεν αποδίδεται. Ο απαιτούμενος, στις κατ'ιδίαν περιπτώσεις, βαθμός πιθανότητας είναι διάφορος, καθόσον εξαρτάται από τις ιδιαίτερες – συγκεκριμένες περιστάσεις»: ΑΠ 826/2024. Ομοίως ΑΠ 1523/2023· ΑΠ 1258/2023· ΑΠ 1064/2022· ΑΠ 486/2020· ΑΠ 1516/2018· ΑΠ 1364/2013.

σταση των ελλείψεων του πωληθέντος· ο αγοραστής αναγκάζεται να προμηθευθεί το πωληθέν από άλλον πωλητή, σε υψηλότερη τιμή κ.ο.κ.).

– Ζημίες σε άλλα, πέραν του πωληθέντος (προσωπικά ή περιουσιακά), έννομα αγαθά του αγοραστή, οι οποίες, χωρίς να συνδέονται άμεσα με την εκπλήρωση της παροχής του πωλητή, συνδέονται αιτιωδώς, έμμεσα, με την παροχή του ελαττωματικού πράγματος (οι λεγόμενες «περαιτέρω ζημίες»): τραυματισμός του αγοραστή εξαιτίας της αναφλέξεως της ελαττωματικής ηλεκτρικής συσκευής, ή λόγω απώλειας του ελέγχου του ελαττωματικού αυτοκινήτου, καταστροφή ή βλάβη της οικοσκευής του εξαιτίας διαρροής υδάτων από την πλημμελώς μονωμένη στέγη του πωληθέντος ακινήτου, μετάδοση νόσου από το πωληθέν ζώο και σε άλλα ζώα του αγοραστή κ.ο.κ.⁹⁰³. Οι ζημίες αυτές παραδοσιακά, και προ του 2002, θεωρούντο αποκαταστατέες και μέσω θεμελιώσεως αδικοπρακτικής ευθύνης του πωλητή, εφόσον αυτός βαρυνόταν με υπαιτιότητα ως προς την παροχή του ελαττωματικού πράγματος⁹⁰⁴. Η εν λόγω ζημία δεν αποκλείεται να λάβει και χαρακτήρα «καθαρώς περιουσιακής» ζημίας του αγοραστή, όταν λ.χ. η ανάφλεξη του ελαττωματικού μηχανήματος οδηγεί σε εκτεταμένες ζημίες στο εργοστάσιό του, που συνεπάγονται μείωση της παραγωγής ή και διακοπή της λειτουργίας του.

– Δαπάνες τις οποίες υπέστη ο αγοραστής για την κτήση ή για την καλύτερη υλική ή αισθητική απόλαυση του αντικειμένου της πωλήσεως, οι οποίες εν τέλει απέβησαν άσκοπες λόγω της ελλείψεως ανταποκρίσεως του πωληθέντος στην σύμβαση (οι λεγόμενες «ματαιωθείσες» ή «ανώφελες» δαπάνες). Ο αγοραστής διαμορφώνει τον εξωτερικό χώρο του ακινήτου, το οποίο σκόπευε να λειτουργήσει ως κατάστημα· εν τούτοις, το ακίνητο στερείται των αναγκαίων προδιαγραφών για την λειτουργία καταστήματος. Ο αγοραστής εκπαιδεύει το προσωπικό του στην χρήση νέου πολύπλοκου μηχανήματος ή λογισμικού· εν τούτοις, αυτό δεν είναι συμβατό με τα συστήματα του αγοραστή, ο οποίος υπαναχωρεί από την πώληση.

– Μη περιουσιακή ζημία, ήτοι ζημία σε μη περιουσιακά έννομα αγαθά του αγοραστή, εξαιτίας της ελλείψεως. Η ζημία αυτή βέβαια, λόγω του γνωστού περιορισμού του άρθρου 299 ΑΚ, δεν είναι κατ' αρχήν αποκαταστατέα με την νομική βάση του άρθρου 547 ΑΚ. Επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησεως θα μπορούσε να θεμελιωθεί μόνον στις περιπτώσεις που θα γινόταν δεκτό ότι συρρέει αδικοπρακτική ευθύνη του πωλητή.

903. Βλ. για τις ζημίες αυτές (Mangelfolgeschäden) Παπανικολάου/Ρούσσο, Το νέο δίκαιο της ευθύνης του πωλητή, § 8 αρ. 632.

904. Βλ. ΑΠ 25/1998 ΝοΒ 1999, 390 με παρατηρήσεις Δωρή. Πρβλ. την θέση ότι για τις εν λόγω ζημίες δεν ίσχυε η βραχεία παραγραφή του προϊσχύσαντος άρθρου 554 ΑΚ, αλλά η παραγραφή του άρθρου 937 ΑΚ: Δωρής, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, 554-555 αρ. 18· Σπηλιόπουλος, ΕρμΑΚ 554 αρ. 7.